

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1560. Soc. 21.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

Cathedræ
Academicæ.

13. Constat Academia facultatibus, quæ possint optimum formare Ecclesiæ Ministrum: is enim fuit præcipuus Fundatoris scopus. Numerat Sacræ Theologiæ Professores quatuor, præter duos extra ordinem. Horum unus exponit divinam scripturam. Philosophiæ gymnasia quatuor. Moralis doctrinæ duo. Rhetoricæ, Humanitatis, & Grammaticæ octo, cum duobus elementaribus. Anno 1705, addita est cathedra publica Mathesis, ut fieret omnibus communis, quæ solum pro nostris intra domesticos parietes explicabatur.

Prærogativæ
Rectoris,

14. Leo Henricus Collegii Rector primus rexit Academiam, quam gubernat cum per P. Cancellarium, & Præfectum nostros, tum per sæculares ministros, quibus præbet ea munia. Præter nostrum Collegium, quod plerumque alit 150. Religiosos, & amplius, ac Academiam, regit duo Collegia Sæcularium, alterum dictum à purificatione Theologorum per Pro-Rectorem nostrum, alterum Convictorium per Presbyterum sæcularem. Porro dominus est Montis Agrati, cui præficit omnes Ministros, per quos jus, fæsq; administratur. Amplitudo, majestas, & ornatus Atrii Academici tantus est, ut nihil sit spectabilius in tota urbe. Columnis marmoreis, & statutis, ac fonte perenni ex marmore cum statua sapientiæ, asarotis circumquaque parietem vestientibus, & aula primaria cultissimè depicta mirum in modum oculos invitat, & moratur.

Aliquot Pro-
fessores Ebo-
rensis Acade-
miæ,

15. Quàm egregiis hæcenus sapientiæ luminibus splenduerit Eboresis Academia, satis produnt Petrus Fonseca, Ludovicus Molina, Fernandus Rebelus, Christophorus Gilius, Sebastianus Coutus, Franciscus Pinerius, Sebastianus Abreus, Franciscus Soarius Lusitanus, Benedictus Pereira, Franciscus Leitonus, Emmanuel Correa, Baptista Fragosus, Sebastianus Barradas, Blasius Viegas, Franciscus Mendosâ, Benedictus Fernandus. His adjungendi Alphonsus Mendes Æthiopiæ Patriarcha, Apollinaris Almeida Episcopus & martyr, Petrus Martinus, & Ludovicus Cerqueira Japonenses Episcopi. Nec parùm gloriæ huic accedit Academiæ, quod in ea sit exornatus Doctoris gradu Franciscus Suarez Granatensis, nostræ Societatis sidus primæ magnitudinis.

De Cathedris
Juris Cano-
nici,

16. Fama est Serenissimum Fundatorem cogitasse de inducendis Cathedris Juris Pontificii: quod si fecisset, nihil plenius optari poterat ad Ecclesiæ Ministros numeris absolutos omnibus instituendos. Multa ille secum evoluit ad suam augendam Academiam; verum tanta supervenit negotiorum varietas, ut nequiverit omnia, quæ conceperat, in lucem prodere.

Augetur re-
ditus Ebo-
rensis Collegii.

17. Aprilis 15. Paulus IV. per diploma, flagitante Cardinali Henrico, ex horreo Eboresium Archipræsulum applicavit nostro Collegio triginta modios magnos tritici, & hordei decem in perpetuum annis singulis, ac quingentos cruciatus, & partem duplicem reddituum paræciæ S. Marinæ de Zezere. Quas donationes postea confirmarunt alii Pontifices.

Misso Bri-
gantii.

18. Brigantium ad fovendam conceptæ foundationis spem missi per adventum Domini Leonellus Lima, Dominicus Cardozus sacerdotes, & Garcia Larena non sacerdos, is, qui postea initiatus, sumpto Simonii cognomine, rem gessit egregiè in Angola. Morati sunt illic ad quadragesimam sequentis anni, magnis animarum emolumentis. Hospitati fuerunt in urbis nosocomio, victuque mendicato se aluerunt.

Annus 1560. Soc. 21.

Borgia Ulyf-
sionem per-
git, & redit
Eboram.

Mense Januario, cum jam Borgia haberet confirmatam valetudinem, Eborâ Ulyfsionem contendit ad Reginam & Cardinalem, id expectantes, consulendos. Eum est comitatus Leo Henricus Collegii moderator, solemnem professionem emissurus in templo domus professæ, quod factum purificatæ Virginis die festo, concionante ipsomet Borgia. Parùm Ulyfsione morati. Nam Borgia studio fugiendi curiæ strepitum, & Candidatorum importunas preces, ut suo patrocinio eorum negotiis faveret, se recepit Ebo-

Eboram cum Leone. Ubi in templo cathedrali conciones habuit diebus Dominicis per Quadragesimam, sic volente Cardinali; id multum rogantibus S. Dominici Religiosis, quorum ex antiquo usu tales erat obire conciones. Cum subinde ob podagram suis inniti pedibus nequiret, eum focii imponebant iumento, ex quo à templi janua ad Sacrum pulpitum inter sociorum brachia delatus, & finitâ concione simili modo reductus est.

Concionatur Eboræ.

2. Sub finem Quadragesimæ venit Eboram Cardinalis. Petivit à Borgia, è sacro suggesto diceret. Caulanti præsentem fatigationem, quæ contentionem vocis non permetteret, respondit: *Nolo, verbum ullum proferas, sed pulpitum dumtaxat conscende: sufficit pro concione, quod videant hominem, qui pro Deo tot divitias, titulos, & honores contempsit.* Opus non est explicare benevolentia significationes, quibus Cardinalis tractavit Borgiam: summæ fuerunt, Borgia tamen adduci nunquam potuit, ut cum ipso colloquens caput tegeret. Principe volenti intueri Academiam, Leo Henriquius cum Professoribus gradu insignitis, & omnibus ad eam spectantibus longo agmine processit ad palatium Principis. E singulis Gymnasiis duo Scholastici, alter Latino, alter Græco epigrammate Principem consalutarunt. Inde rediit agmen Academicum puleherimè ordinatum, quod Princeps claudebat.

Cardinalis cum Borgia lustrant Academiam.

3. Borgia cum Ministro, Procuratore, & aliis ad januam domus præstolatur venientem Cardinalem, ad cuius genua procumbens, Ego, inquit, & hi, quod non profiteamur scientias, tuam Celsitudinem non sumus comitati; sed omnes nos tuis obsequiis offerimus, gratias habentes, quod nostræ Societati tam benignè, ac liberaliter faveas. Ad templi ingressum cantatur hymnus *Tè DEum*. Dein Cardinalis ad altare pronunciat divini Spiritus implorationem, quam sine dulcissimis lacrymis nequivit absolvere. Protinus habuit gratulationem orationem Simon Vieira Rhetoricæ Magister.

4. Vespertinas horas consumpsit Princeps cum Borgia. Diebus sequentibus audivè singulos Professores, disputationes, & repetitam in theatro tragœdiam de Saule. Tantam Princeps ex omnibus exercitationibus concepit voluptatem, ut eam dixerit par præmium instituto operi. Aprilis 24. die, præsentibus Cardinali & Borgia, Doctoris insignitus gradu noster Ignatius Tolosa Hispanus. Vigesima ejusdem mensis donati gradu Licentiatus in Artibus octo supra viginti discipuli P. Ignatii Martinii, Cardinali, & Borgia celebritatem honestantibus. Curas deinde Princeps intendit ad ordinanda, quæ convenirent optimo regimini, & incrementis Academiæ, illud magnopere cavens, ne quid foret Societatis constitutionibus contrarium.

5. Adjecit animum firmando reditui Collegii: destinavit etiam summam pro scholasticis infirmis, & egenis in valetudinario curandis. Duo adolescentium contubernia, ait Orlandinus, *proventibus auctoritate summi Pontificis ex ade maxima translatis instituit, ut in altero quinque & viginti Theologicis rebus, in altero duo-de trīginta conscientia doctrinâ è tota Archiepiscopatus diœcesi, præterquam ex urbe lecti, ad inscitiam fugandam, & commodos Sacerdotes creandos erudirentur.* Idem ut aditus ad magistrum lauream cuivis pateret merenti, ac simul ineptis sumptibus parceretur, simul quisque non nisi ab ingenio ac doctrina sciret approbationem sibi, ac plausum expectandum; in publicis disputationibus vetuit stragulam veste ornari gymnasia: tibicines, aulados, & quævis musica instrumenta summovit. Postremò magistratibus, qui Academicorum cognoscerent causas, tum laicorum, tum Clericorum, creatis, de mercatu quoque Academicorum opportunitatem inducendo cogitare cepit.

6. Tum Principis singularis voluntas, tum Borgiæ exemplum, & sanctæ exhortationes focis currentibus admovère calcaria. Multi erant in succurrendo vel addictis carceri, vel nosocomio; multi in promulgando Dei verbo, aliisque nostri Instituti piis operibus. Magistrorum exempla sequebantur externi discipuli: mundabant notocomia, portabant amphoras aquæ plenas ad carcerem. Ardens studium exercendi virtutem omnes invaluèrat. Duo tirones dum

Fervor Sociorum.

Tironum modestia.

Antonius Franco.

H a

peregr-

peregrinantur, pervenerunt in oppidum 4. vel 5. leucis distans Eborā. Illic publico cautum Regis edicto, ut, si qui viribus integris stipem ad ostia colligerent, in aliorum exemplum virgis caderentur. Cūm tirones de more suo mendicarent, rapiuntur in carcerem flagris publicis subjiciendi. Seorsim à Jūdice explorantur; respondent sincerè, non qui forent, sed itineris rationem. Evidenter, ut oppidum intrantes haberent obvium scholasticum nobilem, qui notos Eborā invitavit ad hospitium: gratias habentes, obtentā excusatione, rogant, ne vulget, qui sint. Jam virgæ expediebantur, cūm Scholasticus accurrens pandit omnia. Venerantur inde adolescentum modestiam, certatimque in domos suas invitant.

Cardinalis, & Borgia discedunt.

7. Cardinalis, & Borgia, rebus dispositis tum ad Academiæ, tum Collegii incrementa, Eborā discedunt, Ulyssiponem Cardinalis, ad Sanfinensem Resistentiam Borgia; hic in supremo discessu congregatis in locum unum sociis, Non verbis, inquit, sed factis res peragenda. Mox provolutus in genua singulorum osculatur pedes. Neque unquam Borgia apud socios concionatus est efficacius, quàm cum nihil dicendo locutus multa.

Borgia Conimbricæ.

8. Ab adventante Conimbricam vix iteratis precibus impetrarunt socii, ut diebus octo moraretur: quater interea habuit in sacello exhortationem ad socios, bis dixit è suggesto ad populum. Plurimum omnes socios in studia virtutum incendit. Ortus inde communis fervor faciendi vacationum tempore peregrinationes, quæ sunt concessæ 40. sociis. Præter vestem placuit uri calceis more sæcularium, ne dignosci possint, utque essent injuriis eos vocantium otiosos & vagos magis obnoxii. Non defuere eventus illi similes, quem de tironibus proximè memoravi.

Primi solemniter Professi Conimbricæ.

9. Die SSS. Trinitati dicato Conimbricæ solemnem nuncuparunt professionem Antonius Correa, Gonsalus Alvarus, & Emmanuel Alvarus. Rei novitas Rectorem, Professores, & ceteros Academicos invitavit. Pro concione Gonsalus Vafæus Mellus exposuerat gradus Societatis, & præstantiam solemnis professionis. Hi primi fuerunt, qui Conimbricæ hujusmodi votis se obstrinxere. In tantum sanctæ paupertatis amorem sunt accensi, ut etiam rebus ad usum necessariis se fraudaverint, quas iterum sumere coegerunt Superiores.

Borgia in Portu.

10. Borgia profectus iter Portum intrat, divertitque in Xenodochio. Rodericus Pinerius Episcopus motus Borgiæ famâ, quæ compleverat Lusitaniam, illum invisit. Ad ipsius pedes Borgia provolvitur. Quanquam conatus Episcopus cum in suam domum deducere, vinci non est passa humilitas. Rogat, ut sequenti die ad solatium civitatis è suggesto dicat: paruit voluntati Præfultis, innumero populo concurrente. Post concionem iter continuat, 15. Maji pervenit in S. Felicis domum. Reperit stationem suis votis factam. Comites erant Bartholomæus Bustamantius, & Petrus SAVEDRA Sacerdotes, & nonnulli coadjutores. Ibi se tradidit divinis commentationibus, & simul cum sociis erudiendo sacris mysteriis populo. Utrique rei favebat solitudo loci, & regio pagis abundans.

Borgia in domo Sancti-neni.

11. Haud diu frui licuit Borgiæ tam amabili felicitate. Dictu facile non est, quantum studium Portuenses inflammaverit habendi Societatem intra sua moenia. Id ex tempore P. Francisci Stradæ desideraverant, ac à Rege petiverant, etiam indicato fonte, unde posset erui dos Collegii, videlicet reditu litigioso inter Regem, & Civitatem. Quod tunc eventu caruit, modo perfectum. Henricus NUNIVS Gouvea præcipuus motor operis, atque difficultatum expugnator. Cūm Portuenses ex condito Collegio multa suæ civitati fingerent incommoda, nempe inducendam annonæ caritatem ex scholasticis confluentibus, premendos cives; maximè timendum, ne tali incitamento eò migraret Conimbricensis Academia, urbis celebritate invitante. Henricus ad ejusmodi inanes abigendas nubes, civibus suadet, permittant non Collegium, sed Professam domum, quæ nec habet Gymnasia, nec reditus, unde ipsi tot existiment incommoda nascitura. Placuit omnibus, Henrici sententia.

Domus Professa Portuensis.

12. Fit certus Borgia, scribit ad Provinciale, quæ contingant in Portu, Nec Provinciali, nec Consultoribus visa est acceptanda fundatio, præsertim Doms Professæ: laborare Provinciam penuriâ hominum mittendorum ad tales fundationes: inter manus esse Bracharense Collegium. Hæc, & alia congesta non absterrere Borgiam Commissarium à proposito. Concesserat illi Generalis; vitam duceret, in qua domo, & ubi veller. Igitur ad Laynium dat litteras: cupere se vivere, ac mori in aliqua Domo Professæ semotum à commerciis magnatum: duas tantum ad id tempus Doms Professas, alteram Romæ, Ulyssipone alteram, locis incommodis optatæ quieti: in Portu de novo offerri, quanquam Provincialis, & Consultores non annuant, sibi det facultatem eam acceptandi domum, inter amplexus paupertatis illic victuro, ac morituro.

13. His missis litteris in Portum redit, ubi in domo sua Henricus Nunnus adornaverat hospitium, & sacram ædiculam. Illic S. Laurentii die festo Borgia fecit primum sacram, & collocavit venerabile Sacramentum. Pro concione dixit Ignatius Azebedius Rector Bracharensis. In altera ædium parte habitabat Henricus, & ejus familia. Borgia nactus parem suis votis sedem, totum se, ac socios mancipavit animarum bono. Ipse tintinnabulo per plateas inopem turbam & pueros invitabat ad sacræ doctrinæ explicationes, quas habebat in area ante templum maximum. Nihil est in ministeriis charitatis, quod per seipsum non exerceret, maximâ omnium admiratione, qui tanquam hominem è Cælo missum intuebantur. Regina 26. Augusti ad Borgiam dedit litteras, quibus significabat, quàm sibi fuisset gratum, quod in ea urbe fixisset sedem Societati. Alteras ad Episcopum, & urbis Senatam, placere sibi eorum in Societatem benevolentiam.

14. Videbatur attamen secessus Portuensis incommodus officio Commissarii ob moras epistolarum, & tardiores negotiorum expeditiones. His accreverunt querelæ P. Araozii Castellani Provincialis, sibi unicè relictum nomen dicentis, cum propter suam nimiam bonitatem Borgia volens omnibus placere, facillè mutaret, quæcunque Provincialis jussisset. Oriebatur inde, nescio, quæ divisio animorum, aliis in Borgiam, aliis in Araozium inclinantibus. Judicabat Laynius extinguendas omnium malarum herbarum radices, si cessaret munus Commissarii. Verùm artificio, & occasione opus erat, ac decenti prætextu. Is brevi est oblatu.

15. Cardinalis Ferrariensis Borgiæ consanguineus significavit Generali, cupere se Borgiam vocari Romam, ut ejus uteretur consilio. Idem optabat Laynius occupaturus in obeundo Lusitani Assistentis munere, quod vacabat, ex quo Ludovicus Gonsalvius fuerat applicatus Regis magisterio. Cætera de Borgia relinquo ad initium anni sequentis, quo iussu Pontificis Romam est profectus.

16. Primordia Bracharensis Collegii sunt recensenda à die 29. Julii, quâ Inidm Bracharensis Collegii. possessionem adivimus atrii scholarum, quod unicum ædificium cum sacello D. Pauli Apostoli, unde nomen Collegio, nobis est traditum. Illud, quo vivimus, nos ipsi paulatim erexeramus. Ven. Præsul Bartholomæus de martyribus censuit nostros à Deo missos in tam calamitosi temporibus ad Christianos mores instaurandos, & inducendam Sacramentorum frequentiam. Designatus Archipræsul Bracharensis ab Laynio petiit decem, aut duodecim, qui pueros doceant, quæstiones de conscientia explicant, pro concione dicant, audiant penitentes, donec institueret Collegium.

17. Hæc evenerunt anno superiore: idcirco tres, quos diximus, missi sunt. Anno labente Ignatius Azebedius, & Petrus Lopus ad eandem segetem profecti, unâ cum Archiepiscopo discurrere per saltum Barrozum, quæ regio in ea vasta diœcesi, aditu difficilior est, atque egentior doctrinæ. Post reditum suas curas applicuit Societatis instituendo Collegio: at cum obices & à civitate, & à Canonicis emergerent, visum est rem differendam in aliud tempus. Denunciat Ignatio, quo loco res essent, abiret Conimbricam, expectandam opportunitatem,

nitatem, & mitigandos animos. Collegit se Ignatius cum socio ad nosocomium D. Marci. Manè sequenti facturus iter, cum nonnulli poenitentes accessissent ad exponendam conscientiam, federunt ambo, aliis, atque aliis supervenientibus, in meridie adhuc circumstabant confessuri.

18. Sanctus præful ad se vocatos amplexu excipit, & profusus lacrymis, Hos ego, inquit, tam fidos & indefessos operarios abire sinam? non ita sum mei, & mearum ovium incurius. Igitur omnem collocat industriam, ut nodos objectos dissolvat. Erat Bracharæ Gymnasium in quatuor partitum auditoria cum S. Pauli ædícula. Inchoaverat Archiepiscopus Jacobus Soufa, perfecit Henricus Infans: Balthasar Limpus ejus successor sacerdotium destinabat ad Magistros alendos, consentientibus Canonicis. Res ad exitum non perducta, quòd Rex Joannes erat veritus, ne Academia Conimbricensis minueretur. Redintegrato per Notarium Canonicorum consensu circa sacerdotii applicationem, & institutum Gymnasium, in nos cuncta transtulit Archiepiscopus, & approbata Romam ad Pontificem misit.

19. Aditâ 29. Julii possessione, jussit Borgia sex de nostris hæcenus in nosocomio hospites ad atrium scholarum migrare. Constitutus Rector Ignatius Azebedius. Mensibus quinque uno in Gymnasio non amplo habitârunt. Rhetoricam docere capit noster Fernandus Pirius, cætera Gymnasia moderabantur sæculares Magistri, qui paulatim sunt dimissi. Anno sequenti Hieronymus Natalis, cum jam essent novem, aut decem in eis angustis, imperavit conduci proximam domum, & ad ipsam omnes migrare. Postea emptus hortus, ac vicinæ domus. Rex nobis turrim, & murum largitur.

20. Onera à Fundatore sunt tria Latinitatis Gymnasia, quibus subinde adjecimus duo: singulis triennis cursus Philosophicus, moralis scientiæ unum Gymnasium, alterum scholasticæ Theologiæ, sed hoc mutatum est in secundum moralis scientiæ. Additus ludus puerorum elementa discuntium. Hodie in hujusmodi Gymnasiis occupantur octo de nostris; nam ludum puerorum moderamur per scholarum Correctorem. Primus moralis scientiæ Professor fuit Ignatius Azebedius, qui simul regebat Collegium, & agebat Concionatorem. Illum sanctus Archiepiscopus solebat vocare *suum Angelum*. Dominicus Cardozus unicus fuit, qui tradidit scholasticam Theologiam. In nullis regni scholis auditoria moralis scientiæ æquant numero Bracharense Gymnasium, Nec alibi sunt tot, ac tam pingua Sacerdotia, quæ studiosos incitent.

21. Ea Bartholomæi fuit modestia, ut vivus noluerit nomen Fundatoris, expectans, aliquem fore, qui permotus illo honore, & utilitate suffragiorum augeter Collegii dotem. Verùm Patres & Bartholomæum, & Regem Henricum, qui monasterium S. Petri de Roriz adjecit, æquo nomine, & suffragiis Fundatorum prosequuntur. Sacchinus ait Sebastianum Regem Confundatorem propter dictum monasterium. Sed preces indicuntur singulis hebdomadis pro Bartholomæo, & Henrico: nam Henricus anno 1567. loco impuberis Sebastiani gubernans regnum illius cœnobii redditus curavit applicari Collegio.

Primi de nostris ad Angolam profecti.

22. In præsentem annum distuli mentionem de Angolana expeditione primò suscepta à nostris hominibus. De Legatis ab Rege illarum gentium missis dixi anno 1558. Nunciis allatis de morte Regis Inenæ Angolæ, necessum fuit, antequam irent nostri, cognoscere de rerum statu, ac novi Regis animo. Postquam constitit eadem velle, quæ ipsius pater, sub finem Decembris anni superioris Paulus Diasius Novasius Lusitanus Legatus, ac de nostris Franciscus Gouvea, Augustinus Lacerda sacerdotes, Emmanuel Pintus, & Antonius Mendisius non sacerdotes, cum Legatis Angolanis è portu solverunt.

23. Angolæ regnum post æquatorem Austrum versus octavo gradu inter Congi, & Benguelæ regna protenditur in 80. leucas, totidem ferme amplectitur latitudo. Parebat univèrsa regio magno Regulorum numero, quos indigenæ vocant Sobas. Unus dictus Angola Inenes bello cæteros divisim aggressus

gressus subiecit. Cùm nôisset, quanta utilitas proveniret regno Congensi ex Lusitanorum commercio, id ardentè expetivit. Eò jam aliquot sacerdotes ex insula D. Thomæ contenderant. Proprium regionis nomen est Regnum Ambundorum, & ipsi cum Sobis Ambundæ dicuntur à nationibus finitimis, licèt ab eo Rege Angola Lusitani fecerint eis terris nomen, quod in Europa, & mappis Geographicis prævaluit. Adorant eæ gentes quædam veneficiorum instrumenta, quibus magnopere sunt obnoxia. Faciles in amplectenda fide, faciles in deserenda, ac recidendo in mores patrios, quos ægerimè exuunt. Præcipuum flumen Coanfa. Cælum parùm amicum alienigenis, præsertim in locis mediterraneis. Merces majoris momenti sunt mancipia, inde empta ad Brasiliæ culturam. Etiam abundat ebore, & rebus ad vitam necessariis.

24. Navis post appulsum ad insulas Hesperidum, divi Thomæ, ac Pindam in ostio Zairi fluminis, ubi lignatum & aquatum descendere, Coanfam ingressa, jecit anchoras die 3. Maji, veluti præfagâ Crucis, quæ immineret. Præmilère ad Regem unum ex nigri Regis Legatis cum Lusitano morum & regionis perito. Angolam Quiloangium, id erat Regi nomen, edocuerunt adesse Legatum Lusitanum cum muneribus sui Regis, & Evangelicis ministris, ipsi, & nationi monstraturis aternæ salutis viam.

25. Duobus & quadraginta diebus expectârunt responsum. Id tandem erat: Quiloangium gratulari, ac magni facere adventum Lusitanorum propter singularia dona ad se missa. Nihil circa fidem respondit. Tunc Paulus alterum ex Legatis Antonium nomine, qui fuerat baptismo lustratus, cum Æthiopè miserat, qui diceret, esse itineris tam longi scopum Quiloangii, atque ipsius regni conversionem; secum adesse, quos in eam rem postulasset, concionatores. Tenuerunt hæ moræ ad menses quatuor. In his major Lusitanorum pars non leviter ægotavit. Egressi ad litus construxere tuguria, & sacram ædiculam. Mortuus illic P. Augustinus Lacerda Hispanus, consepultusque est ad montis radicem, erectâ super tumulum Cruce. Octo de navis par fatum experti. Deficiente victûs copiâ, succurrit vicinus Soba Lusitanorum amicus, qui cùm ethnicus esset, gestabat crucem è collo suspensam.

26. Post tam longas, tamque incommodas moras adest Antonius cum mandatis Quiloangii: Pergerent felicibus auspiciis Patres, se, quando jam sciret aliquid de terra, velle Cœli res perdiscere, & Christianum fieri. Hoc læti nuncio almadiis, scaphæ genus est cavatum ex unico trunco, per flumen ad 30. leucas ascendunt. Ibi in terram egressi habent obvium Sobam, dat servos, qui humeris omnia comportent. Alia jumenta Regio non habet. Hujusmodi mancipiis ab aliis, atque aliis Sobis jussu Regis commodatis superaverunt leucas 60. tot enim urbs regia *Dongus* dicta ab indigenis, à Lusitanis *Cabassa*, distat ab eo loco, ubi sunt in ripam Coansæ expositi.

27. Urbis muri constabant ex palmis, & aliis arboribus longâ annorum serie nutritis, sic inter se conjunctis, ac stipatis, ut introitus, & exitus non sit, nisi per portas ad id factas. Ædificia ex lignis, tegente sœno, vel palmarum folio. Tria mapalia jussu Regis destinata hospites excepere. Princeps veneficorum Regis nomine gratulatus de adventu, gallinas, capras, farinam, vinum è palmis, & regionis obtulit poma.

28. Regiæ autoritatis est Legatos non statim ad conspectum admittere. Igitur post dies solitos ad Regem vocati decem aut duodecim portas prius subierunt, quàm perventum esset ad aulam Regis. Ad portas singulas stabant vigiles æthiopes validissimi metuendas clavas manu tenentes. Rex sedebat quadrato folio è palma contexto, ac vestito instar tabulati, quo in gynæceo apud nos sunt feminae. Carulei panni cinctus erat fascia, alia diverli coloris infra brachia totum circumdabat. Pro sceptro in manu cornu cervinum gerebat, & aliud bovinum loco pateræ. Qui circumstetere Dynastæ, similes habebant manu pateras. Erant plurimæ ibi cucurbitæ vino plenæ, unde creberrimè tum Rex, tum Dynastæ hauserunt. Apud eos barbaros id erat summum genus officij

cii erga nobiles hospites, quibus obtulerunt per eosdem calices bibendum vinum, & edenda poma, ipsis in honore, nostris similia draconum fellis; ne tamen inurbanitatis notam incurrerent, nausea vincenda, & gerendus mos dynastis, ac Regi.

29. Munera Lusitani Regis accepit vultu in latitiam explicato, nempe mulam ephippio ornatam & phaleris, molossos duos, quatuor pugiones, vestem holosericam purpuream, galerum, atque alia, quæ apud eas gentes magni, quanquam non ita apud nos, æstimantur. Injuncto sermone de fide, ac commodis inde venturis, dixit se velle complecti Christiana sacra, tradique jussit P. Gouveæ 20. pueros è nobilissimis, & nonnullos filios suos fidei mysteriis erudiendos. Initia fausta promissere messem uberem, nisi livor dæmonis zizania injecisset. Nam Rex Congensis timens commercia cum Lusitanis à Quiloangio sibi, ac suo regno eripienda, si Rex, & populus adhæreret Christianis, ad eum litteras dedit, quibus admonet imminentis periculi: sciret Lusitanos per speciem religionis inhiare Quiloangii regno, & argentifodinis: nisi maturè providere, serò agniturum.

30. Stropham ignorans, suis imperavit, subitâ irruptione aggredierentur Lusitanos, diriperent eorum bona; illos non amicos, sed proditores, mortis esse reos; vitæ tamen eorum parcere, ne perderet lucra commercii: Verùm Legatos suos pœnas daturos, quòd fuerint amplexi fidem, & hos secum exploratores deduxerint. Mox capita illis amputari jusserat. Dein vetuit, ne Pater ampliùs doceret pueros, vel Lusitanorum aliquem reverti ad naves hic acta in Lusitaniam nunciaturum.

31. Undecimus effluxerat mensis, ex quo in anchoris ad ostium Coanæ fluminis stabat navis, legationis expectans eventum. Annonæ penuriâ sublatis anchoris solverunt ad insulam divi Thomæ. Rex tanquam obsides, Legatum, P. Gouveam & Mendesium retinuit, cæteris concessio reditu. Ad triginta cum nostro Emmanuele Pinto ad mare profecti. Non inventis jam navibus, obstupere, ex ea vastâ solitudine, & ficcis arenis oculos intenderunt, an navem ullam conspicerent. Cùm spes non esset, extrema passuros non dubitabant.

32. Tum Emmanuel hortatus comites, fufis ad Cœlum precibus implorant à DEO tot in angustiis remedium, quod opportunè exorârunt. Soba miseris alimenta, & naves obtulit, quibus intrârunt Pindam, ibique Lusitanam navem conscendentes ad insulam divi Thomæ appulsi sunt. Emmanuel tot consumptus laboribus in ea insula pientissimè obiit, sepultus in templo misericordiæ.

Profecti ad
Indiam.

33. Indiam quatuor petivèrè. Sex naves fecerunt vela, omnium summo Præfecto Georgio Soula. In prætoria è nostris vecti Antonius Arboleda sacerdos, & Franciscus Vieira Coadjutor. Non desuèrè labores, & tempestates. Nihil omisit P. Arboledæ charitas in promovendo animarum, & corporum periclitantium bono. Navis alia S. Pauli vexit Emmanuelem Alvarum sacerdotem, pictorem insignem, & Joannem Roxum: hæc fecit miserandum naufragium in parva insula ante Samatram. Tandem per fretum Sundam emersèrè ad Malacam, ubi à Lusitanis excepti, & rebus necessariis adjuti. Emmanuel, cùm alius in navi sacerdos non esset, unicum lapsis rebus per fugium.

Ingressi So-
cietatem.

34. Duodeviginti Ulyssipone admissi ad Societatem, Eboræ undecim, Conimbricæ supra viginti. Ex his martyrii laureolâ illustres, Gomefius Amari-
lius, Franciscus Castrius, Ludovicus Alvarus, Petrus Diazius. Nimio in redi-
mendis captivis labore mortuus est Septæ Antonius Britus. Ludovicus Hen-
riquius victima charitatis in obsequio epidemicâ lue infectorum. Porrò Em-
manuel Goës author celeberrimi cursûs, qui sub Collegii Conimbricensis no-
mine circumfertur.